

**Midä arvasõ valimiisist
vana Võromaa inemise**

Kae lk 2

**Noorõ ollõmeistri opva
vanavanaesä ammõtit**

Kae lk 3

**Kuis ahvõrist Ruitlast
ollõga valima meelüt'**

Kae lk 4

Tulõ kuvvõs võrokiilne Täheke

Latsiakiri Täheke tulõ seo nädäli trükükuast vällä joba kuvvõndat kõrd võro keeli.

Nigu joba kombõs om saanu, kirotasõ latsilõ inämbält jaolt mi kandi kiränigu. Seo kõrd sõs jutustas Ojari Triinu luu r-tähte opvast latsõst, Rahmani Jan kolmõst kufast eläjake-sest, Kaplinski Jaan olõmalda liinast ja Ilvese Aapo Rāpinä paprõvabrikust. Lukõ saa Panga Milvi ja Contra luulõtuisi. Osola kooli latsõ omma Tähekele saatnu hulga hindä joonistõduid pilte ja Haani kooli latsõ juttõ. Aituma Saarõ Heljolõ ja Leidi Kerstile. Paar latsi luku-luulõtust om är trükit ka vahtsõst «Mino Võromaa» raamatust.

Mõni väärt lugu om cesti keelest võro kiilde ümbre pant, näütüses Kivirähä Andrussõ jutt õiglasõst pudsunudsijast, Wimbergi lustligu luulõtusõ, nafa ja Sildre Elina koomiks jälcootsjast pinist Mukist.

Latsõ saava uudissist teedä, midä põnvõvat saa Võromaal seo sügüse tetä. Eesti rahva muusõum kuts latsi Postimuusõummi kaema näütüst pleiatsiist. Seo kõrd saa kätt pruuvi esitettüide makjuisi meisterdämisege. Noid oppas tege-mä Ermeli Kristina.

Ede- k a a s õ om ten-nü Rāpinält peri kunstnik Platsi Marja-Liisa. Tähekele toimõndi Martsoni Ilona ja Fastrõ Mariko.

Võrokeelist Tähekeist jao-tõdas kõigilõ vana Võromaa kuulõ 1. klassõ latsilõ, kõigilõ Tähekeiste kirotajilõ-joonista-jilõ ja kõigilõ võro kiilt opvilõ latsilõ. Tõsõ võiva võrokeelid-se Tähekele hindäle saia Võro instituudist Võrolt, Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuringidõ keskusõst Tartost vai Talnast Tähekele toimõndusõst.

FASTRÕ MARIKO

Põlva latsiaia laat mänguplatsi hääs

Nädäli peräst, 13. ja 14. rehekuu pääväl kõrraldas Põlva latsiaid Lepatriinu sükülõda, mille tulu lätt latsi mänguplatsi kõrdategemises.

«Oodami kaupä kõigi käest, kinkal midä pakku om, egäüts või esi müümä kah tulla.» kuts Põlva latsiaia Lepatriinu juhataja asõtätütjä Kutseri Veera kõiki laada pääle kauplõma ja niimuudu kodoliina latsi mänguplatsi tugõma. Laada pääl või müvvä ubinit, kardokit, pörknit, kõnõlamalda sissettüsist sükülõdõst. Umi käekeisiga tegevä seokõrdki midägi nii latsõ ku oppaja. Laadu aigu andva latsõ ka väiku kotsõrdi, niisama tüütäs õnnõluus ja perrekohvik.

«Tahami, et latsil olõs väl-län mängi põnvõ ja kimmäs.» seletäs Kutseri Veera. «Mänguplatsi pääle olõ-i joba viis aastakka midägi vahtsõt manõ jõvvõt chitã. Vana, laonu ja ohtligu omma külh ilostõ är kraamit ni viid. Liin remõntsõ mi maja külh ilostõ är. No om tarõtsõh jaoh illos, hää ja lämmi – aig mänguplatsi kõrda tegemä naada.»

Liin kirotõ ka hasartmängumassu fondilõ projekti mängukraami, vafoalotsidõ, liiva-

kastõ ni jalgtii chitãmises. Latsiaid ütten vanõmbidõga taht kokko saia mõnõ kiigukõsõ raha, a või-olla jakkus ka vahtsõ liivakasti jaos.

Minevaasta kõrrald Lepatriinu latsiaid kadriilaada. Laadu häätegevüse tsiht olõ saia api latsiaialõ helütehni-ga ostmisõs. Laadul müüdi latsi, vanõmbidõ ja oppajidõ näputüüd, tugõjidõ annussit. Müvvä ollõ näütüses lahudu pliidipuu, ravihainu tsäi, hapukapstas, latsi T-hammõ ja Lepatriinu kallendri. Oksjonil olõ hää minck umaküdsetül leeväl, põdralihavorstil ja suurõl käokirãsses värmitül kivimürãkul.

Minevaasta lãts hãste: puhasttullu tulf müümisest, annussist ja õnnõloosist 16 000 kruuni. «No om meil hää helütehni-ga olõmah: ku pido om, sis vanõmbagi kuulva, midä latsõkõsõ lugõva ja laulva!» om Kutseri Veeral hää miil.

Timahavatsõlõ latsiaia sükülõadalõ omma kõik oodõdu ostma-müümä 13.–14. 10 kell 16–19. Teedüst saa www.lepatriinu.ee päält.

ALLASÕ TIIA

Vanaimä imä iist

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

1. rehekuul tennäs sotsiaalministri rahvusvahelidsõ vannõ inemiisi päävä puhul noid vanavanõmbit, kiã kasvatasõ ütsindä ummi latsõlatsi vai hoolitsõsõ tõisi vanõ iist. Noidõ siãn olõ ka Nursi vanaimä Tammsalu Tiiu (64).

«Vãega kahju om, et taa asi niimuudu juhtu, a tütãr jãtse latsõ maaha ja mul muud üle es jää, ku pidi nakkama näid kasvatama,» kõnõlõs Tiiu.

Timä türepoig Mait (18) opp viimãst aastat Kehtnan chitüst, tütretütãr Kristiina Võro Kreutzwaldi gümnaasiumi 10. klassin.

Poiss sai vanaimä manõ katõaastadsõlt, tütãrlats viiõtselt. «Algusõn olõ rahaga vãega rassõ ja vald kai tuud kah, kas ma iks näidõga toimõ tulõ,» kõnõlõs Tiiu. «A vald olõ mukka rahul ja sõs sai ma joba ammõtlõgult latsi huuldajas.»

Latsõlatsi kasvatomisõ man om Tiiu meelest iks hãäd olnu inãmb ku halva: «Egã tuu teismeline igã lihtsã olõ-i, om pisaritki valatu, a toimõ piãt tulõma.» Millest latsõ vãega luku pidãvã, om Tiiu tett süük. Näide lemmigu omma ras-solniksupp ja kotleti.

Tiiu seletãs, et ütsikul

pensionãril om õks umajago mãrgotamist, kuis kattõ last kasvatom rahaga vãllã tulla. Tã om külãnd kuri riigi päãle, et seo koolitoetusõ är võtt: vãega rassõ olõ timahava latsi jaos tarvõligu koolikraami jaos rahha kokko hoita. Õnnõs avitas näid ka Tiiu poig ja tima pere.

Tiiul om hää miil, et tedã latsõlatsi kasvatomisõ iist tunnustõdi, tenõkaart ja rahvusmustriga suka peio tsusati. Illos kotsõrt ja pidolaud olõ kah päãliinan olnu ja ütõtselt tett pilt lubati postiga kodo saata.

A kõgõ ilosamb olõ olnu kuulda iks ministriherrã lubahust, et pensionõ vähãmbãs tegemã ei naata. Nursi kandi pensionããri pelgãse taad kõvã. «Toimõtulõk om jo niigi umaette oopõr: rohtõ päãle lætt õks armõdu pallõ rahha är. Mul om kardõkas maan, sipul, pörknas, tomat, kurk hindãst,» seletãs Tiiu.

Tiiu tiid Nursi kandist viil mitmit vanaimmi, kiã ummi latsõlatsi ütsindã kasvatasõ. Tã arvas, et riik võinu sãnest asja inãmb tãhele panda. Ka tuuperãst, et vanaimmi tervüs olõ-i jo kah inãmb kõgõ parõmb. Tiiulgi olõ minevãaasta kolm lõikust, a tã om rassõst haigusõst vãllã

HARJU ÜLLE PILT

Sotsiaalministeerium tennãs Tammsalu Tiiut katõ tütrelatsõ kasvatomisõ iist.

← Viie aasta tagonõ pilt Tiiu albumist: Kristiina, Tiiu imã Sirene (kuuli ilda aigu), Tiiu, pojapoig Sten-Tristan, Mait ja poig Rait.

tolnu. «Ma looda, et kasvada õks latsõlatsist inemise,» ütles tã. «Tütãrlatsõl om tahtminõ

saia oppajas, poiss lõpõtas kooli är ja saa naada esi tiinmã.»

Oppi olõ-i kunagi ilda

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Parhilla om täuskasunu opja nãtãl: uma kodo lähkõl saa egãsugutsit vahtsit ja esierãliidsi asju oppi, avvõhinna omma saanu timahavadsõ parõmbã täuskasunu opja.

Võro maakunna ja ka terve Eesti aasta opjas valit Haani valla Luutsnigu raamadukõgo juhataja ja külãselõsi vidãjã Valbi Aili (46) opsõ timahava suuri inemiisi oppamist chk peenembã sõnaga andragoogikat. Tãl om plaan uman kodokandin tõisi oppama naada. «Egã taa kerge ei olõ jah, kavvõst om kävvü. Ma valisi Pãrnu grupi, olõssi võinu Talna uma valli. Es taipa

bussiliiklust kaia inne ku paar päivã inne oppusõlõ minekit, sis olõ hiitõmine sããne, et jãtã vai minemãldã,» kõnõlõ viie latsõ imã Valbi Aili tuust, et Lãti piiri veerest kavvõlõ opma minemine olõ-s joht kerge.

Valbi Aili unistas joba tuust aast, ku Luutsnigu vahtsõnõ seldsimaja perãkõrd valmis om. Sinnã taht tã opikua tetã. Seldsimãia oodõtas Luutsnigu kandin vãega. «Seo aasta saimi projektiõrmises rahha, tulõvaasta tahtnu chitãmises kah saia,» kõnõlõs Aili.

Opitsõõrõ omma Luutsnigu kandi inemise inne kah tennü: näputüüd, korvikudamist, plaanin om seebikiitmine. «Hingekangast kudimi kah minevã talv,» ütles Aili, kiã om advendikõgõhusõ liigõ. Ello Luutsnigul tã igãvãs ei

piã: «Mu lats ütõ ilustõ, et sããl om kimmãs olla. Om külh maanukakõnõ, a tegeligult om sããl illus ellã.»

Põlva maakunna aasta opjas sai Kanepi kooli vinne keele oppaja Põdra Ella (41), kinkast uman koolin luku peetãs: minevã kooliaasta valiti tã sããl uma kooli aasta oppajas. Ülecestitõlõsõlõ opja valimisõl sai tã erãpreemiã.

Seo nãtãl kõrraldõdas mitmõl puul vanal Võromaal oppuisi suurilõ inemiisile. Näütüses saa Rãpinãl oppi hummõn portsõlanmaali, õlehummõn klaasvitraazi ja riidi viltmist. 8. rehekuul om Vana-Antsla kutsõkeskkoolin täuskasunu opja päiv tervele perrele, muuhulgan saa oppi pottsepãtõüd.

Oppuisi kõrraldõdas ka mitmõn raamadukõgon.

HARJU ÜLLE PILT

Aasta opja Valbi Aili uut Luutsnigulõ vahtsõt seldsimãia.

Vanavanaesä jälgin ollõmeistris

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Ollõmeistris vanavanaesä geeni pluss vanaimä oppus – Rõugõ kandi juuriga tädipoja Saarniidü Hardi (18) ja Kalkuna Henn-Hillar (17) opva vanaperälist ollõtegemise kunsti.

«Tahami, et kõik olõssi nigu vanastõ: olu olku tettü iks karaskist, ku möömi, lasõmi laulu ja panõmi vana pakladõ hammõ kah sälgä,» seletäse Hardi ja Henn-Hillar umma nägemist vanaperälist ollõkauplõmisõst.

Nätäl tagasi käve nuurmehe edimädsõ kõrraligult vällä tulnu ollõlaariga Sulbi laada pääl. «Teimi ollõ Rõugõn valmis, üüse käve mi perän,» kõnõf Hardi. «Väega pelksimi, et pütt lindas lahki ja sis om kõik auto olut täüs. Imä kah peläs seod ettevõtmist ja mi pelksimi, et sõitõ pääl lät hulgä rahha ja vast mi ei tulõki taa ollõtegemisega vällä.»

A laatu iks minti ja ku tunn aigu olf är oltu, olf selge, et et äri lät häste. Laada pääl saiva Hardi ja Henn-Hillar kuulda mitmõsugustit arvamiisi. Mõni olf kitnõ, et oi ku vahva noorõ ollõmeistri, tõnõ jäl es osta ja ütelf, et taa lüü kõtust val-

lalõ. «A meil tekkü püsükundõ kah: käve viis kõrda, nuu es ütelf midägi,» kõnõf Henn-Hillar.

Et poisi kiti kõva helüga, et näil om laada kõgõ parõmb ja odavamb olu, tuu olf ajanu ütelf vanal ollõtegitäl ja -kauplõjal haõa vereväs. «Küsse, et kas ti Kõva Kalvi kardokapääväle ei taha kauplõma minnä, et sääl kah pidul!» ütelf Henn-Hillar.

Hardi mängse ollõmüümise mano kitrat ja laulsõ reklaamilaulukõisi. «Tuu meelüf rahvast manu,» panni poisi ärinipi kõrva taadõ. Hardi ja Henn-Hillar mõtli, et pandva müügiasõ ka pakladõ rõiva sälgä, a ütelf paar rõivit olf kaonu ja ilm olf kah pallo külm.

Hardi ja Henn-Hillari jutust tulõ vällä, et nuuri ollõmeistris kotsilõ käü vanasõna «kängsepäl olõ-i kangõ»: nä esi es ihnagi umatettü edimäst kõrralikku vägijuuki juvva, möivä pia kõik maaha. «Kats liitrit jäi põhja, ku ma õdagu käve sannan är, sis pruuvsõ tsipakõnõ,» seletäs Hardi.

Vanavanaesä pütt perändüses

«Tuu tullf niimuudu, et vanavanaimä kõnõf, et vanastõ nä teivä vanavanaesäga kodoolt,» seletf Henn-Hillar är tuu, kuis näil ollõtegemise mõtõ päähä karaõ. «Kõgõpääl pruuvsõmi tetä nii, et ostsõmi poodist taari, pansõmi pärmõ ja tsukõrd manu. Sõs sai sääne veidikene

Kalkuna Henn-Hillar (kural) ja Saarniidü Hardi tahtva saia ollõmeistris.

HARJU ÜLLE PILT

vängemb juuk. Ku ostsõmi vanavanaesä pütü vällä, sis naksimi kõrraligult tegemä.»

Nuurmihi vanavanaesä Arno olf umal aol kõva ollõmeistri. «Olf tennü kolhoosipitõ jaos olut, õks 200 liitrit kõrraga,» kõnõf Henn-Hillar. «Esi kasvatanu linnassõ, külän olf veski kah, kon sai linnassõjahhu jauhva.»

Hardi kõnõf, et tuud, kuis olt tetä, opaõ tegeligult vanavana-

imä Elsa, Arno tekk timä oppusõ perrä. Elsa küdsi esi karaski kah. A koton ollõtegemine olf Vinne aigu muidõ küländ harvas är jäänü ja viinajuuminõ ollõjuumisõ asõmõlõ tulnu, selle et ollõtegemise matõrjaali es olõ koskilt saia, omma poisi ummi sugulaisi käest kuulnu.

Egä suguvõsa nuurmihi ollõtegemist väega kõvva takka ei kitä. «Vanaimä külh opaõ ollõtetä, opaõ tegeligult vanavana-

kah: ku olut teemi, sis käänamõ iks kõik segi ja perän piät hulgä anumit mõskma,» tunnistas Hardi. «A mi imä omma sõs vasta ütelnü, et parõmb las poisi tegevä esi olut, ku tuud ostva ja liina pääl joova.»

«Taa ei olõ jo õnnõ ollõtegemine, taa om jo kultuur. Mi ei tiia ütelfi nuurt, kes nii vanaperätsõle olut tetä mõistva, tetäs iks mõsumassinan, pangin, iks maltoosaga,» seletf Henn-Hil-

lar. «Maltoosa om keemiä, mi ostami linnassõjahhu ja proovimi järgmäne kõrd joba esi karaski kütsä!»

Nuurmihi om plaan edimäst karaski pääl actut olt müvvä mõnõ nädäli peräst Lindora laada pääl. «Sõs om plaan taari kah tetä: kac, sääl omma pallu autoga. Ku ütelse, et saa-i olut juvva, sõs saa õkvalt vasta üteldä, et osta sõs taari!» tulõ Hardil ärinippe nigu käüsest.

Küsümise pääl, et kas ollõajamisõ-opilasfirmat es saanu tetä, arvasi noorõmehe, et näid vast iks jutulõ ei võeda. Midä arvasõ opilaisi ollõtegemisest oppaja? «Tuud ei olõ julgõnu viil üteldä, no lugõva lchest, sõs saava teedä!» arvas Hardi. «Mi vanaimä väega pelgäs, et saami koolin käskkirä.»

Et poisi koolin nahuta saava, tuud pelgäs ka Hardi imä Külli. «Tütär tekk kunagi koolin uurmistüü koduveini tegemisest ja olõssi piaaigu tuu pääl koolist vällä visatu, kuigi tä esi võta-i tsilkagi,» seletäs tä.

A tõsõlt puult kaiõn om vanaperädsõ ollõtegemine perimõskultuuri alalõhoitminõ ja vanavanaesä tarkuisi edesiviimine, millest imäl om hää miil. Nigu ka tuust, et noorõ ollõmeistri esi omma väega väiku ollõjuuja.

Sotsiaaldemokraatliku Erakunna Võromaa vidäjä.
Naa omma Võromaa inemise, kiä tahtva esi ütelf kõnõlda.
Vali ütelf vällä!

Rõugõ

nr 101
KALVI KÕVA
nimekirä vidäjä

nr 102 KERLI KÕIV
nr 103 VIVIAN HELEKIVI
nr 104 ILMAR AIT
nr 105 KALEV KANN
nr 106 TAIVO TERING
nr 107 TARVI TUUSIS
nr 108 RAIMO TEDER
nr 109 ELAR KUTSAR
nr 110 AIME UIBO
nr 111 UNO ORGLA
nr 112 MARE PRESS
nr 113 TAIVO TUUSIS
nr 114 TERJE LAKS
nr 115 MERIS SAKHOV
nr 116 MARGUS SIKK
nr 117 LAILI AGO
nr 118 MAREK JÕGEVA
nr 119 MÄRT VIKS
nr 120 PEETER KIVIOJA
nr 121 TÕNU PIHU
nr 122 KALJU ZOPP
nr 123 VEIKO EMOIS
nr 124 UNO ANTsov

Võro liin

nr 101
ANNELI VIITKIN
liinapääd kandidaat

nr 102 ENN TUPP
nr 103 MARTIN KIKAS
nr 104 AAVO HUMMAL
nr 105 TÕNU KULLA
nr 106 INGE JÄRVPÕLD
nr 107 HALLIKI KARBA
nr 108 KAAREL MATSIN
nr 109 MARGUS REISMANN
nr 110 RAIGO JAHU
nr 111 SILJA SUIJA
nr 112 ANDRES RAUD
nr 113 MARGUS TOOM
nr 114 MERLE KÕIVUMÄGI
nr 115 ZOJA NIKANDROVA
nr 116 ESTER PETERSON
nr 117 MEELIS TAMMSALU
nr 118 KRISTJAN KAIS
nr 119 KAJA KUSLAPUU
nr 120 KRISTEL PLAKSO
nr 121 UDO LYRA
nr 122 MATI PAKLER

Haani

nr 112
KEIT FOMOTŠKIN
vallavolikogo
esimehe kandidaat

nr 113 ERKI SOK
nr 114 AIGAR KALK
nr 115 SALE SOKK
nr 116 KADRI PARTS
nr 117 KALJU MÄNGLI
nr 118 MAIE OPPAR
nr 119 ELMO KUMM
nr 120 HARRI IRVES
nr 121 JÜRI ORG
nr 122 HELI LOODE
nr 123 SAILA KALK

Antsla

nr 122
HELGER KAVANT
nimekirä vidäjä

nr 123 JAANUS KALA
nr 124 RISTO TÕNISTE
nr 125 KERLI KOOBAK
nr 126 VAIDO METS
nr 127 PILLE KANNIMÄE
nr 128 RANDO TREIMUTH
nr 129 GERT KOCH

Sotsiaaldemokraatlik Erakond

